

Duchem stále mladí jeskyňáři a letošní jubilanti JARDA (Hromas) a PAVEL (Nosek)

**Cavers Jaroslav Hromas and Pavel Nosek, still young in spirit,
celebrated their eightieth birthday this year**

Daniela Bílková¹

*Both persons celebrating their eightieth birthday in 2023 are well known in the Czech caving community. Jaroslav was employed in the Koněprusy showcaves, in the Museum of Bohemian Karst and later in several state institutions focused on nature conservation. He acted as a director of the Czech Institute for Nature Conservation (now Nature Conservation Agency of the Czech Republic) and helped to establish the Cave Administration of the Czech Republic in 2006, where he acted as its first director for 13 years. He was the main editor of the book *Caves, a 608-page monograph on caves of the Czech Republic*. Pavel worked in the institution now called the Prague Institute of Planning and Development. Besides caves, his interests include sci-fi, comics and movies. He actively participated in numerous publications and exhibitions in these fields. He also became the leading expert on the paintings by Alfons Mucha.*

Štíhlý a menší Jarďa, hubený a vysoký se šátkem na krku Pavel, oba charakterní, klidní, často až ledově, přitom usměvaví a pohodoví a ze života se radující muži. Oba milují jeskyně, kras, své první a v podstatě stejné jeskyňářské zážitky mají z Českého krasu. Oba se narodili v roce 1943. Jsou systematictí a za svými cíli soustavně jdou. Tak se dají ve stručnosti charakterizovat tito dva přátelé.

Jarďa Hromas a Pavel Nosek se poprvé setkali v roce 1963 u Koněpruských jeskyní, a to byl začátek jejich vzájemného přátelství. Vytvořili spolu tandem, kde Jarďa byl mapér a vůdce a Pavel jeho dobrovolný asistent. Nejprve působili v Koněpruských jeskyních, kde v červenci 1965 objevili část zvanou Nová jeskyně a následující rok v únoru se Zdenkem Březinou (též letošním jubilantem, oslavil devadesátku) pronikli mezi bloky mohutného závalu do známých partií středního patra a průlezně propojili všechna tři patra jeskyní.

Životy obou se navzájem prolínaly a doplňovaly, společně jezdili do propastí na Dolný vrch na Slovensku i do zahraničí (Rumunsko, Maďarsko, Jugoslávie...). Několikrát jim také společně šlo skutečně o život, např. v Rumunsku v jeskyni Šesuri, kde nastoupala voda po přívalových deštích a uvěznila české jeskyňáře hluboko pod zemí, Jarďu s Pavlem odděleně od ostatních, jen s rumem a kondenzovaným mlékem. Nebo při pětidenním pobytu v Letošníkově propasti roku 1965, kdy zde došlo k poklesu obsahu kyslíku. Podporovali se při jednáních k založení České speleologické společnosti, v roce 1978 „rozjeli“ její činnost a působili v jejích vrcholných orgánech. Zabývali se také historickým podzemím, jeho průzkumem a dokumentací, např. Karlštejnskou studnou, podzemím zámku Lemberk, Strahovského a Břevnovského kláštera... Společně si zahráli i ve sci-fi seriálu „*Tunel Omega*“ nebo ve filmu „*Propast*“, rekonstrukci skutečné události záchrany člověka z jeskyně u Koněprus, na které se oba také přímo podíleli.

Poprvé do jeskyně!

Je první dubnová neděle roku 1955. Dvanáctiletý Jarďa se skupinou kamarádů vystoupá na Zlatý kůň, je pousmourné a chladno. Wabi

Stárka otevře poklop v zemi a z hlubokého komína se vyvalí pára. Do Hlavního domu Koněpruských jeskyní vede dlouhých dvacet metrů zablácených žebříků. Jarďovi se dolů nechce, ale jak to přiznat ostatním? Sebral veškerou klukovskou odvalu a slezl do podzemí, do ticha a tmy mezi balvany a krápníky. Tento svět byl jiný, krásný a působivý a Jarďa si jej zamiloval na celý život.

O osm let později si studující z Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Pavlovi spolužáci, udělali podzimní výlet do Českého krasu s tím, že nakouknou do jeskyní. Nakoukli do Barandovky, do Srbských a nakonec i do Schüllerovy jeskyně. Spolužák, začínající horolezec, instruoval k sestupu ostatní. Také Pavel, podobně jako Jarďa před sedmi lety, musel sebrat veškerý morál a k sestupu se donutit. I on si po tomto zážitku jeskyně zamiloval. A protože byl zvědavý, dojel na popud Františka „Ferryho“ Skřivánka na Koněpruské jeskyně, kde se setkal s Jarďou, který jej hned poslal mapovat s Irníkem Ovčarovem do Liščíh děr. A tak se také Pavel stal jeskyňářem.

Oběma od té doby zájem o jeskyně a jeskyňářství vydržel po celý život až do dneška, ostatně dokumentuje to například i fotografie z přednášky „*Vzpomínky na jeskyňářství*“, konané v listopadu 2019 v Srbsku. Oběma jubilantům přejeme, aby je jejich zájem o tajemné podzemí neopustil ještě po další dlouhá léta.

Jaroslav Hromas se narodil v Praze, vystudoval Střední průmyslovou školu geologickou (poslední ročník před přesunem školy do Příbrami) a dálkově geologii na Přírodovědecké fakultě University Karlovy v Praze. Po půl roce v projekci národního podniku Inženýrské a průmyslové stavby, kam musel na umístěnkou, přešel k jeskyním. V roce 1962 nastoupil na místo technika Střediska krápníkových jeskyní na Zlatém koni u Koněprus (dokončoval zpřístupňování jeskyní a obnovil speleologický průzkum) a po vojně jako odborný pracovník do Okresního muzea v Berouně, kde vedle práce pro jeskyně zakládal geologické oddělení. Tam jej v říjnu 1967 vystřídal Vladimír Lysenko, když Jarďa využil nabídku Ferryho Skřivánka a nastoupil do Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze. Od té doby se ve službách státní ochrany přírody zabýval problematikou výzkumu, průzkumu, dokumentace a posudků zaměřených na kras, geologii a těžbu nerostných surovin. V „boji za ochranu jeskyní“ se například přičinil o záchranu Tomáškovy propasti, propasti Na Čeřince a Arnoldky před odlámaním. V této době se podílel na zakládání České speleologické společnosti, byl jejím jednatelem a na čas

¹Česká speleologická společnost, ZO 1-07 Krasová sekce; jeskyne.bilkova@seznam.cz

Český kras (Beroun), 49 (2023), 83–84, 1 obr.

© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun

ISSN 1211-1643

ISBN 978-80-87708-19-4

Obr. 1. Jaroslav Hromas a Pavel Nosek při přednášce „Vzpomínky na jeskyňáření v Českém krasu v 50.–70. letech“ konané v Srbsku dne 23. listopadu 2019. Foto E. Janoušek.

Fig. 1. Jaroslav Hromas and Pavel Nosek during the lecture „Reminiscences about caving in the Bohemian Karst in 1950s to 1970s“, November 23, 2019. Photo by E. Janoušek.

i předsedou. V roce 1990 byl ministrem pověřen založením Českého ústavu ochrany přírody (dnes Agentura ochrany přírody a krajiny ČR) a stal se jeho prvním ředitelem. V roce 1994 se stal v rámci tohoto ústavu vedoucím Správy českých a moravských jeskyní. Po reorganizaci ochrany přírody 1. dubna 2006 už konečně zakládal vysněnou Správu jeskyní České republiky. Po třinácti letech předal ředitelování svému nástupci, i když dál zůstal součástí inventáře.

Jarda nebyl klasickým „ředitelským úředníkem“. Byl po celý život praktikujícím jeskyňářem a pro zpřístupněné jeskyně závodním podle báňských předpisů. V této funkci byl plně zodpovědný za bezpečný stav zpřístupněných jeskyní a za všechny práce v podzemí, což vyžadovalo aktivní působení v terénu i osobní spolupráci s dozorujícími báňskými úřady. Přitom také vyučoval a zkoušel střelmistry pro práce ve speleologii.

Jarda byl iniciátorem a spoluvůdcem zásadních počínů krasové dokumentace. Podílel se na první ucelené publikaci „Jeskyně a propasti v Československu“ (Kučera, Hromas a Skřivánek 1981), na založení celostátní evidence jeskyní JESO. S Danielou Bílkovou sestavil první přehlednou mapu „Jeskyně a krasová území ČR“ (1998) a v roce 2009 redigoval obsáhlou kolektivní publikaci „Jeskyně“ z řady Chráněná území ČR – „jeskynní bibli“ se základními informacemi o krasu ČR a o všech do té doby poznaných jeskyních krasových i nekrasových. Ze zásadních prací stojí za zmínku ještě výpravná kniha Zajíček, Hromas a kol. „Zpřístupněné jeskyně České republiky“ (2013), první učebnice trhacích prací ve speleologii (1977) nebo první příručka pro mapování jeskyní (1986).

Pavel Nosek se narodil v Hradci Králové, kde vystudoval gymnázium. Po úspěšné účasti v mezinárodním kole Matematické olympiády byl v roce 1960 přijat na Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Ukončení vysokoškolských studií si protáhl až do roku 1967, do kdy pobýval v Českém krasu jako průvodce a brigádní dělník v Koněpruských jeskyních a aktivní jeskyňář. Kopal a objevoval zejména v masivu Zlatého koně a občas také jako mlčenlivý partner Saši Komaška na jeho důvěrných lokalitách. Od speleologů s moderní výbavou se nápadně lišil starým svetrem, keprovými

montérkami s lácem a malou kulatou baterkou na šňůrce. A to i na náročných expedicích.

Po vojně Pavel nastoupil do Výzkumného ústavu dopravy, poté do Ústavu silniční a městské dopravy, až nakonec zakotvil v Útvaru hlavního architekta města Prahy, kde byl až do důchodu programátorem v atelieru dopravy. Od roku 1978 byl hospodářem a pokladníkem České speleologické společnosti, několik let předsedou základní organizace ČSS 1-04 „Zlatý kůň“ (tam má skupina i svoji základnu).

Druhou láskou Pavla jsou sci-fi, komiksy a film. Komiksy Káji Saudka začal pro členy ČSS vydávat nejprve jako přílohu časopisu Stalagmit. Na jejich scénáře, samozřejmě často s tematikou podzemí a jeskyní, dokázal získat Josefa Nesvadbu, Jaroslava Foglara, Miloše Macourka, Jaroslava Weigla a Ondřeje Neffa. Převzal i vydávání nového speleologického bulletinu Speleo, nástupce Stalagmitu. Založil samostatné nakladatelství Zlatý Kůň, které, kromě sborníků ČSS a informačního Bulletinu UIS (Mezinárodní speleologické unie), vydalo řadu dalších publikací, jako tři sešity povídek R. E. Howarda o barbaru Conanovi (Věž slona, ...a zrodí se čarodějka, a Rudé hřeby). Jeho souborné vydání spisů H. P. Lovecrafta bylo oceněno cenou „Ludvík“. Na všech publikacích se graficky podílel Kája Saudek.

Jako badatel Pavel sestavil a vydal soupis komiksů Káji Saudka, soupis ilustrací Alfonse Muchy a spolupracoval při pořádání několika výstav Káji Saudka. Jako dlouholetý člen Klubu J. Vernea se podílel na vydání několika fanzinů a sci-fi sborníků. Byl členem různých filmových klubů, kde za totality sledoval české veřejnosti odpíraná díla světových filmových tvůrců. V současné době je Pavel největším znalcem díla Alfonse Muchy a svůj výzkum zaměřuje na shromažďování dobových informací týkajících se jeho života a díla.

Literatura

Hromas J. (2010): *Jeskyně – můj osud*. – Radioservis: 1–168, Praha.

Internetové zdroje:

<https://arl.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/arl-pnp/cs/index/> –

Oficiální stránky Knihovny Památníku národního písemnictví

<https://everbis.cz/> - online knihovna

<http://interkom.vecnost.cz/whosf/nospav.htm> – Kdo je kdo v české a slovenské SF